

Awareness Raising and Training Measures for the Istanbul Protocol in Europe

Η διαδικασία χορήγησης ασύλου στην Ελλάδα

(έως το πρώτο τρίμηνο του 2013)

Σπύρος Κουλοχέρης

Αθήνα 2013

This work is licensed under a

[Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0 Unported License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/).

This project has been funded with support from the European Commission. This communication reflects the views only of the author(s), and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Περιεχόμενα

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	6
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΧΟΡΗΓΗΣΗΣ ΑΣΥΛΟΥ ΕΝ ΙΣΧΥ	9
ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ « ΠΡΟΣΦΥΓΑ »	11
ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΑΣΥΛΟΥ.....	15
I. ΚΙΝΗΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ	15
II. ΠΡΩΤΟΣ ΒΑΘΜΟΣ	16
i. ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΞΕΤΑΣΗΣ ΤΩΝ ΑΙΤΗΣΕΩΝ ΑΣΥΛΟΥ (γενικά)	16
ii. ΤΑΚΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ.....	16
iii. FAST TRACK Ή ΤΑΧΥΡΡΥΘΜΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ – ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΣΤΑ ΣΥΝΟΡΑ	17
iv. ΑΒΑΣΙΜΕΣ ΑΙΤΗΣΕΙΣ.....	18
v. ΑΠΑΡΑΔΕΚΤΕΣ ΑΙΤΗΣΕΙΣ	18
III. ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΒΑΘΜΟΣ.....	19
i. ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ.....	19
ii. ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ.....	21
IV. ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΠΑΡΑΜΟΝΗΣ ΓΙΑ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ	21
V. ΣΥΣΤΗΜΑ ΥΠΟΔΟΧΗΣ.....	22
VI. ΚΡΑΤΗΣΗ ΤΩΝ ΑΙΤΟΥΝΤΩΝ	22
VII. ΑΣΥΝΟΔΕΥΤΟΙ ΑΝΗΛΙΚΟΙ.....	24
VIII. ΔΙΑΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΕΓΓΥΗΣΕΙΣ	24
i. ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ	24
ii. ΕΚΠΑΙΔΕΥΜΕΝΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ.....	24
iii. ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΕΣ.....	25
iv. ΠΑΡΟΧΗ ΝΟΜΙΚΗΣ ΑΡΩΓΗΣ	25
v. ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΙΑΤΡΟ-ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΘΑΛΨΗ	26

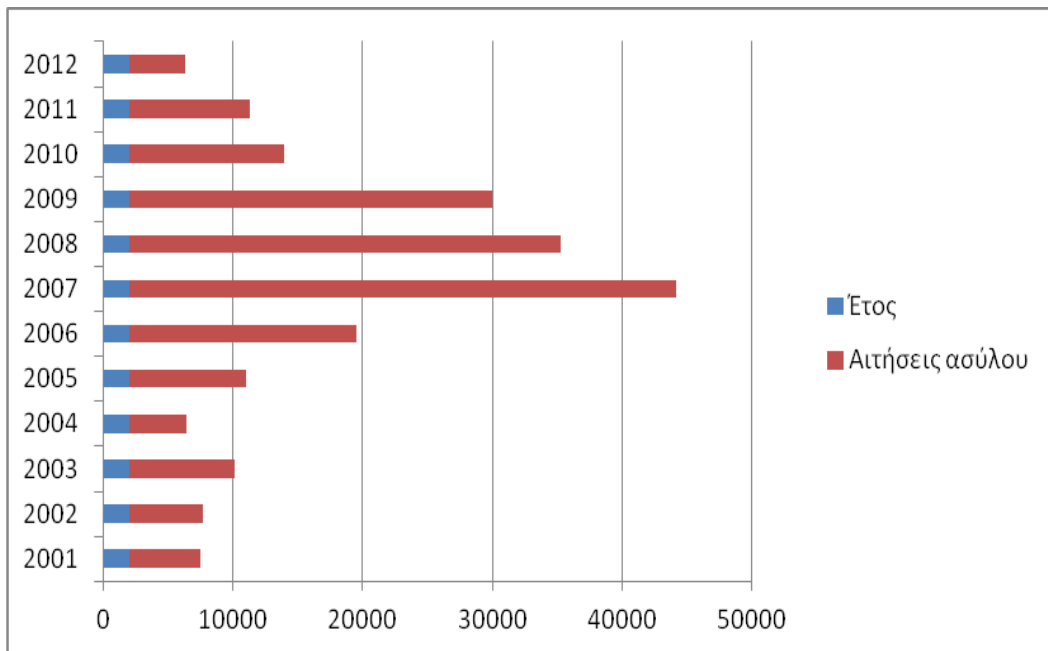
vi. ΤΡΙΤΑ ΜΕΡΗ ΠΡΙΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ ΚΑΙ ΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ	26
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	27
Βιβλιογραφία	28

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η λέξη « άσυλο » προέρχεται από το ρήμα « συλώ », που είναι ομηρικό και σήμαινε αρχικά « αφαιρώ τα όπλα από νεκρό εχθρό, λαφυραγωγώ », ενώ αργότερα απλώς « αποσπώ, παίρνω, αφαιρώ » και το στερητικό α. Από τα αρχαία ελληνικά η λέξη πέρασε στα λατινικά και από εκεί στις ευρωπαϊκές γλώσσες όπου απέκτησε νεότερες ιδιαίτερες σημασίες.

Η Ελλάδα είναι μία χώρα , που λόγω της ιδιαίτερης στρατηγικής της θέσης ανάμεσα σε τρεις ηπείρους αλλά και της γεωμορφολογίας του εδάφους και των νησιών της , ανέκαθεν αποτέλεσε πεδίο διέλευσης ή και εγκατάστασης μεγάλου αριθμού μεμονωμένων προσώπων ή ολόκληρων πληθυσμιακών ομάδων προερχόμενων ενδεικτικά από εμπόλεμες ζώνες, συνθήκες απόλυτης φτώχειας ή απολυταρχικής παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που την θεώρησαν και εξακολουθούν να τη θεωρούν ως ελπίδα σωτηρίας ή δυνατότητα περαιτέρω διαφυγής τους, με σκοπό την ανεύρεση ενός καλύτερου μέλλοντος.

Η οικονομική άνθηση της ελληνικής επικράτειας σε αντίθεση με την ανέχεια των γειτονικών της χωρών, η ανοχή των αρμόδιων αρχών καθώς και η ελλιπής προστασία των συνόρων οδήγησε σε μία σταδιακή αύξηση των αλλοδαπών που κατέφθαναν με οποιοδήποτε μέσο στην Ελλάδα, ανάμεσα τους και εκατοντάδες απέλπιδες πρόσφυγες, με αποκορύφωμα αυτής της τάσης το 2007 όπου ο αριθμός των αιτήσεων για την χορήγηση ασύλου ξεπέρασε τις 40000.

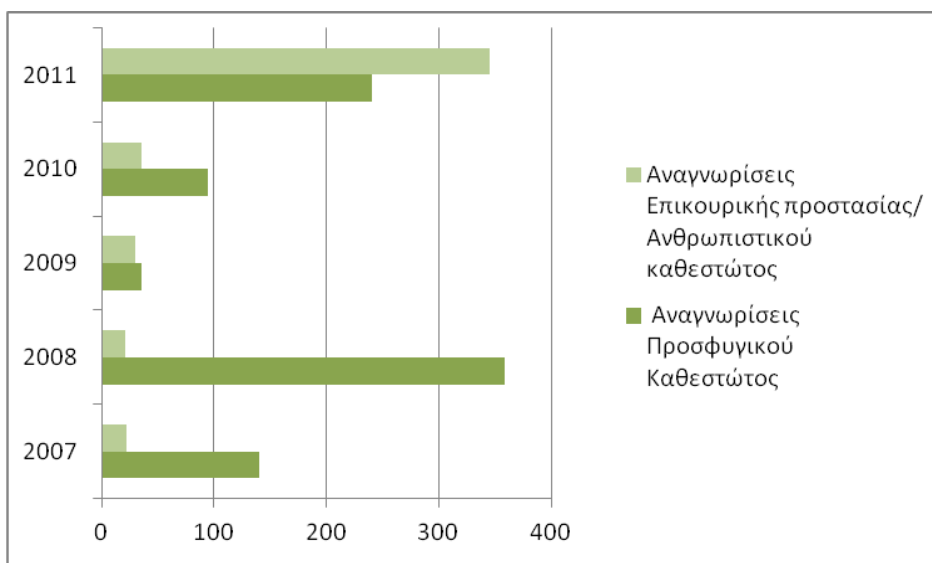
Πίνακας 1, Αριθμός Αιτήσεων Ασύλου στην Ελλάδα ανά Έτος¹

Ωστόσο, μετά το ξέσπασμα της οικονομικής κρίσης, ο αριθμός μειώνεται σημαντικά, αφού πλέον, στόχος των μετακινούμενων πληθυσμών είναι η επανένωση με συγγενείς σε άλλες χώρες με ενδιάμεσο σταθμό την Ελλάδα ή γενικότερα, η διαφυγή σε άλλα πιο ανεπτυγμένα οικονομικο-κοινωνικά κράτη με σκοπό να αιτηθούν άσυλο εκεί, εξασφαλίζοντας ταυτόχρονα και περισσότερες πιθανότητες για αξιοπρεπή διαβίωση.

Τα τελευταία χρόνια βασικές χώρες προέλευσης των αιτούντων άσυλο αποτελούν το Πακιστάν, η Γεωργία, το Αφγανιστάν, το Ιράκ, η Αλβανία, το Μπανγκλαντές.

Κύρια χερσαία οδός εισόδου στην Ελλάδα και επομένως στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι ο ποταμός Έβρος στα σύνορα με την Τουρκία. Το 2012, ωστόσο, ο αριθμός των αιτούντων άσυλο που αφίχθησαν από αυτήν την οδό μειώθηκε πολύ. Αντίθετα, οι θερινές αφίξεις μέσω θαλάσσης παρουσίασαν σημαντική αύξηση.

¹Πηγές: <http://www.unhcr.org/507c000e9.html>, <http://www.unhcr.gr/genikes-plirofories/statistika.html?L=0> , Asylum Levels and Trends in Industrialized Countries, First Half 2012: Statistical Overview of Asylum Applications Lodged in Europe and Selected Non-European Countries (<http://www.unhcr.org/pages/49c3646c4d6.html>). Προς διευκόλυνση ανάγνωσης τους Γραφήματος, οφείλουμε να αναφέρουμε ότι πρόκειται για **μεικτά στοιχεία για την Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια διαδικασία, ενώ τα στοιχεία για τις αιτήσεις του 2012 αφορούν μόνο το πρώτο εξάμηνο.**

Πίνακας 2, Αριθμός Αναγνωρίσεων Προσφυγικού Καθεστώτος και Αναγνωρίσεων Επικουρικής Προστασίας/Ανθρωπιστικού Καθεστώτος στην Ελλάδα από το 2007 έως το 2011.²

Ενδεικτικά, το 2011³ παρατηρήθηκε κατακόρυφη αύξηση των αιτήσεων ασύλου στις βιομηχανικά ανεπτυγμένες χώρες του κόσμου, ενώ η Ελλάδα με μόλις 9.311 αιτήσεις ασύλου, κατατάσσεται 14η αναφορικά με τον αριθμό των καταγεγραμμένων αιτήσεων, μεταξύ των χωρών, ευρωπαϊκών και μη ευρωπαϊκών, που εξετάζονται στην έκθεση της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες.

Δεν υπάρχουν ξεχωριστά στατιστικά στοιχεία που να αφορούν τις αιτήσεις ασύλου που έχουν κατατεθεί από ασυνόδευτους ανήλικους ή παιδιά που έχουν αποχωριστεί από τις οικογένειές τους.

² Πηγή: <http://www.unhcr.gr/genikes-plirofories/statistika.html?L=0>, , Asylum Levels and Trends in Industrialized Countries, First Half 2012: Statistical Overview of Asylum Applications Lodged in Europe and Selected Non-European Countries (<http://www.unhcr.org/pages/49c3646c4d6.html>). Το καθεστώς της επικουρικής προστασίας άρχισε να χορηγείται το 2008 σύμφωνα με το Προεδρικό Διάταγμα 96/2008, συνεπώς από το 2008 και μετά οι ενδείξεις αυτές συμπεριλαμβάνουν και τις δύο μορφές συμπληρωματικής διεθνούς προστασίας, το ανθρωπιστικό καθεστώς και την επικουρική προστασία.

³ Βλ. αναλυτικοί πίνακες : <http://www.unhcr.org/4e9beaa19.html>

Μετά από αυτή τη συνοπτική παρουσίαση, στόχος του παρόντος είναι να δώσει στον αναγνώστη μία συνολική εικόνα της ισχύουσας διαδικασίας για τη χορήγηση ασύλου σε πολιτικούς πρόσφυγες που υποβάλλουν αίτηση ασύλου στην Ελλάδα.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΧΟΡΗΓΗΣΗΣ ΑΣΥΛΟΥ ΕΝ ΙΣΧΥ⁴

Η ισχύουσα Ελληνική Νομοθεσία για το Άσυλο έχει οριστεί σε συμφωνία με τις επιταγές της Ευρωπαϊκής νομοθετικής πολιτικής και των διεθνών συνθηκών στις οποίες η χώρα έχει προσχωρήσει, με εξέχουσες την Σύμβαση της Γενεύης του 1951 περί του Καθεστώτος των Προσφύγων (ΝΔ 3989/1959, ΦΕΚ Α' 201) και το Πρωτόκολλο του 1967 σχετικό προς το καθεστώς των προσφύγων (ΑΝ 389/1968, ΦΕΚ Α' 125). Ακολουθεί συνοπτική παρουσίαση του συνόλου της νομοθεσίας που τυγχάνει σήμερα εφαρμογής κατά τη διαδικασία χορήγησης Ασύλου:

- **Προεδρικό Διάταγμα 104/2012**

Οργάνωση και Λειτουργία Υπηρεσίας Ασύλου του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη.

- **Προεδρικό Διάταγμα 102/2012**

Οργάνωση και Λειτουργία Υπηρεσίας Πρώτης Υποδοχής του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη.

- **Προεδρικό Διάταγμα 116/2012**

Τροποποίηση του π.δ.114/2010 - Παράταση της κράτησης αιτούντων άσυλο.

- **Γενικός Κανονισμός Λειτουργίας Περιφερειακών Υπηρεσιών Πρώτης Υποδοχής**

26 Ιανουαρίου 2012.

- **Νόμος 3907/2011**

⁴ Πηγές: <http://www.unhcr.gr/prostasia/nomiki-prostasia/o-nomos-stin-ellada/nomothesia-gia-to-asylo.html>,

http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=4883&Itemid=1024&lang= , <http://omadadikigorwnnomothesia.blogspot.gr/2009/07/blog-post.html>

Ίδρυση Υπηρεσίας Ασύλου και Υπηρεσίας Πρώτης Υποδοχής, προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2008/115/ΕΚ. Ο Νόμος αυτός δεν έχει ακόμη εφαρμοστεί στην πράξη.

- Εγκύκλιος 37/2011, Απόφαση επιστροφής παρανόμως διαμένοντων υπηκόων τρίτων χωρών – Εφαρμογή των διατάξεων 16 έως 41 του Ν.3907/2011.
- Ν.4058/2012 (αρ.18, Τροποποίηση του Ν.3907/2011)
- Εγκύκλιος 41/2012 Διαδικασία επίδοσης απορριπτικών ή αποφάσεων ανάκλησης αδειών διαμονής.

- **Προεδρικό Διάταγμα 114/2010**

Καθιέρωση ενιαίας διαδικασίας αναγνώρισης του καθεστώτος του πρόσφυγα ή δικαιούχου επικουρικής προστασίας σε αλλοδαπούς και ανιθαγενείς.

- **Προεδρικό Διάταγμα 81/2009**

- **Προεδρικό Διάταγμα 90/2008**

Προσαρμογή ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2005/85/ΕΚ του Συμβουλίου της 1ης Δεκεμβρίου 2005 σχετικά με τις ελάχιστες προδιαγραφές για τις διαδικασίες με τις οποίες τα κράτη μέλη χορηγούν και ανακαλούν το καθεστώς του πρόσφυγα.

- **Προεδρικό Διάταγμα 96/2008**

Προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2004/83/ΕΚ του Συμβουλίου της 29.4.2004 για θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων για την αναγνώριση και το καθεστώς υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως προσφύγων ή ως προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας για άλλους λόγους.

- **Προεδρικό Διάταγμα 220/2007**

Προσαρμογή της Ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2003/9/ΕΚ του Συμβουλίου της 27ης Ιανουαρίου 2003, σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο στα Κράτη-Μέλη.

- Εγκύκλιος 2/2012, Διευκρινήσεις σχετικά με την πρόσβαση στο σύστημα ιατροφαρμακευτικής και νοσηλευτικής περίθαλψης της χώρας σε αλλοδαπούς και ανασφάλιστους.

- **Προεδρικό Διάταγμα 80/2006**

Παροχή προσωρινής προστασίας σε περίπτωση μαζικής εισροής εκτοπισθέντων αλλοδαπών.

- **Προεδρικό Διάταγμα 366/2002**

Ίδρυση Κέντρου Προσωρινής Διαμονής Αιτούντων Άσυλο Αλλοδαπών Προσφύγων στην Αθήνα.

- **Προεδρικό Διάταγμα 266/1999**

Διοικητική υπαγωγή και λειτουργία του υφισταμένου στο Λαύριο Αττικής Κέντρου Προσφύγων και κοινωνική προστασία των αναγνωρισμένων προσφύγων, των αιτούντων άσυλο και των παραμενόντων για ανθρωπιστικούς λόγους.

- **Προεδρικό Διάταγμα 61/1999**

Διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπού πρόσφυγα, ανάκληση της αναγνώρισης και απέλαση αυτού, έγκριση εισόδου των μελών της οικογενείας του και τρόπος συνεργασίας με τον Εκπρόσωπο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα (όπως τροποποιήθηκε με τα ΠΔ 90/2008, 96/2008 και 167/2008).

- **Νόμος 1975/1991 (όπως τροποποιήθηκε με το Νόμο 2452/1996)**

Είσοδος - έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών.

ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ « ΠΡΟΣΦΥΓΑ »

Σύμφωνα με το Άρθρο 1 Α (2) της Σύμβασης της Γενεύης στο καθεστώς του πρόσφυγα υπάγεται κάθε πρόσωπο που « *συνεπεία γεγονότων επελθόντων προ της 1^{ης} Ιανουαρίου 1951 και δικαιολογημένου φόβου διώξεως λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξεως ή πολιτικών πεποιθήσεων ευρίσκεται εκτός της χώρας της οποίας έχει την υπηκοότητα και δε δύναται ή, λόγω του φόβου τούτου, δεν επιθυμεί να απολαύη της προστασίας της χώρας ταύτης, ή εάν μη έχον υπηκοότητα τινά και ευρισκόμενον συνεπεία τοιούτων γεγονότων εκτός της χώρας της προηγούμενης συνήθους διαμονής, δεν δύναται ή, λόγω του φόβου τούτου, δεν επιθυμεί να επιστρέψη εις ταύτην* ».

Τα κριτήρια, λοιπόν, για την αναγνώριση του status του πρόσφυγα σε ένα πρόσωπο είναι τα εξής – σύμφωνα και με το άρθρο 13 του προεδρικού διατάγματος 96/2008 :

- **Δικαιολογημένος (και βάσιμος) φόβος.** Επίσης πρέπει να πληρούται τόσο το υποκειμενικό όσο και το αντικειμενικό στοιχείο του φόβου⁵.
- **Δίωξη,** πραγματική και προερχόμενη είτε γενικά από τις ίδιες τις αρχές του Κράτους προέλευσης του πρόσφυγα είτε με την εν γνώσει ανοχή τους, ή από τμήματα του πληθυσμού αν οι αρχές αρνούνται ή αποδεικνύονται ανίκανες να προσφέρουν αποτελεσματική προστασία.⁶ Περιλαμβάνει και την έννοια της μελλοντικής δίωξης.
- **Λόγοι φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξης ή πολιτικών πεποιθήσεων.**
- **Πρόσωπο το οποίο βρίσκεται εκτός της χώρας της οποίας έχει την υπηκοότητα.** Η προϋπόθεση ότι ένα άτομο πρέπει να βρίσκεται έξω από την πατρίδα του δεν συνεπάγεται απαραίτητα ότι αυτός/ αυτή την έχει εγκαταλείψει παράνομα ή λόγω δικαιολογημένου φόβου. Το πρόσωπο αυτό μπορεί να έγινε μεταγενέστερα πρόσφυγας (πρόσφυγας « επί τόπου »).
- **Πρόσωπο το οποίο δεν μπορεί ή δεν επιθυμεί να υπαχθεί στην προστασία της συγκεκριμένης χώρας (δηλαδή της χώρας της οποίας έχει την υπηκοότητα).**

Και επιπρόσθετα :

⁵ Ερμηνεύοντας το Άρθρο 1 της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων , Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, σελ. 6-8, Γενεύη, Απρίλιος 2001. www.unhcr.gr/no_cache/prostasia/nomiki-prostasia/kathorismos-toy-kathestotos-toy-prosfyga.html?cid=724&did=784&sechash=a1fac816

⁶ Εγχειρίδιο για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος των Προσφύγων, σύμφωνα με τη Σύμβαση του 1951 και το Πρωτόκολλο του 1967 για το καθεστώς των προσφύγων, Ύπατη Αρμοστεία Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, σελ.20 – 24, ΣΤ΄ έκδοση, Αθήνα 2009. www.unhcr.gr/no_cache/prostasia/nomiki-prostasia.html?cid=555&did=473&sechash=1c7ac5a6

- Να μην συντρέχουν οι ρήτρες παύσης τους καθεστώτος του πρόσφυγα στο συγκεκριμένο πρόσωπο⁷, ή οι ρήτρες αποκλεισμού.⁸
- Όλα τα παραπάνω στοιχεία να χαρακτηρίζονται από εύλογη αληθοφάνεια (ευλογοφανή) κατά τη διαδικασία αξιολόγησης των ισχυρισμών του αιτούντος άσυλο.⁹

Ειδικότερα, **ρήτρες παύσης και ανάκλησης του χορηγηθέντος καθεστώτος** αποτελούν, σύμφωνα με το **άρθρο 11 του προεδρικού διατάγματος 98/2006**

:

1. η εξασφάλιση εκ νέου οικειοθελώς της προστασίας της χώρας της ιθαγένειάς του,
2. η ανάκτηση οικειοθελώς της ιθαγένειας που απώλεσε κατά το παρελθόν,
3. η απόκτηση νέας ιθαγένειας και η απόλαυση της προστασίας της χώρας που του χορήγησε τη νέα ιθαγένεια,
4. η εγκατάσταση εκ νέου οικειοθελώς στη χώρα που είχε εγκαταλείψει ή εκτός της οποίας είχε παραμείνει, εξαιτίας του φόβου ότι θα υποστεί δίωξη,

⁷ Άρθρα 1 Γ (5) και (6) της Σύμβασης της Γενεύης,

⁸ Άρθρα 1 Ε και 1 ΣΤ της Σύμβασης της Γενεύης,

<http://hosting01.vivodinet.gr/unhcr/protect/files/INTERPRETATION%20OF%20ARTICLE%201%20-%20REFUGEE%20DEFINITION/CESSATION%20-%20EXCLUSION%20-%20REVOCATION/EXCLUSION.pdf>,

http://hosting01.vivodinet.gr/unhcr/protect/files/INTERPRETATION%20OF%20ARTICLE%201%20-%20REFUGEE%20DEFINITION/UNHCR_ARTICLE1EGR.pdf

⁹ Εγχειρίδιο για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος των Προσφύγων, σύμφωνα με τη Σύμβαση του 1951 και το Πρωτόκολλο του 1967 για το καθεστώς των προσφύγων, Ύπατη Αρμοστεία Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, σελ.62 - 64, ΣΤ' έκδοση, Αθήνα 2009. www.unhcr.gr/no_cache/prostasia/nomiki-prostasia.html?cid=555&did=473&sechash=1c7ac5a6

5. αδυναμία εξακολούθησης άρνησης της προστασίας που του παρέχει η χώρα της ιθαγένειας, διότι έχουν παύσει να υφίστανται οι συνθήκες που οδήγησαν στην αναγνώρισή του ως πρόσφυγα,
6. στην περίπτωση ανιθαγενούς, αν αυτός αποκτήσει τη δυνατότητα να επιστρέψει στη χώρα της πρώην συνήθους διαμονής του, διότι έχουν παύσει να υφίστανται οι συνθήκες που οδήγησαν στην αναγνώρισή του ως πρόσφυγα.

Από την άλλη πλευρά, **στο άρθρο 12 του προεδρικού διατάγματος 96/2008** εντοπίζονται οι ακόλουθες ρήτρες αποκλεισμού από το καθεστώς της διεθνούς προστασίας , οι οποίες ενεργοποιούνται εφόσον υπάρχουν σοβαροί λόγοι να πιστεύεται ότι ο αιτών υπήκοος τρίτης χώρας ή ανιθαγενής :

1. εμπίπτει στο πεδίο του άρθρου 1Δ της Σύμβασης της Γενεύης,
2. έχει διαπράξει έγκλημα κατά της ειρήνης, έγκλημα πολέμου ή έγκλημα κατά της ανθρωπότητας, όπως αυτά ορίζονται στις οικείες διεθνείς συμβάσεις,
3. έχει διαπράξει σοβαρό μη πολιτικό έγκλημα εκτός της ελληνικής επικράτειας, πριν γίνει δεκτός ως πρόσφυγας, δηλαδή πριν από το χρόνο έκδοσης της άδειας διαμονής που βασίζεται στην αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα,
4. είναι ένοχος πράξεων που αντιβαίνουν προς τους σκοπούς και τις αρχές των Ηνωμένων Εθνών όπως ορίζονται στο προοίμιο και στα άρθρα 1 και 2 του Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών.

Συμπληρωματικά, θα ήταν χρήσιμο να αναφέρουμε ότι **επικουρικής προστασίας** δικαιούνται τα πρόσωπα τα οποία έχουν υποστεί ή κινδυνεύουν να υποστούν σοβαρή βλάβη, η οποία συνίσταται σε :

1. θανατική ποινή ή εκτέλεση,
2. βασανιστήρια ή απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ή τιμωρία του αιτούντος στη χώρα καταγωγής του, ή

3. σοβαρή προσωπική απειλή κατά της ζωής ή της σωματικής ακεραιότητας αμάχου λόγω βίας ασκούμενης αδιακρίτως σε καταστάσεις διεθνούς ή εσωτερικής ένοπλης σύρραξης.

Η απονομή του καθεστώτος του πρόσφυγα ή της επικουρικής προστασίας έχει ως αποτέλεσμα την προστασία από την απέλαση του αναγνωρισμένου πρόσφυγα ή υπαγομένου στο καθεστώς της επικουρικής προστασίας και την χορήγηση ορισμένων επιπρόσθετων δικαιωμάτων, καθώς επίσης και την ανάληψη συγκεκριμένων υποχρεώσεων.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΑΣΥΛΟΥ

I. ΚΙΝΗΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ

Κάθε αλλοδαπός ή πρόσωπο χωρίς ιθαγένεια έχει το δικαίωμα να αιτηθεί είτε γραπτά είτε προφορικά για διεθνή προστασία εφόσον εμφανίζεται αυτοπροσώπως μπροστά στις αρμόδιες Αρχές στο έδαφος της ελληνικής επικράτειας, περιλαμβανομένων των συνόρων και των ζωνών διέλευσης της Χώρας.¹⁰ Ως Αρμόδιες Αρχές παραλαβής της αίτησης για διεθνή προστασία νοούνται οι κατά τύπους αρμόδιες Υπηρεσίες της Ελληνικής Αστυνομίας, οι οποίες είναι υπεύθυνες να κινήσουν τη διαδικασία για τη χορήγηση ασύλου ή επικουρικής προστασίας.

Στην πράξη η πρόσβαση στη διαδικασία του ασύλου καθίσταται δυνατή κυρίως μετά την παρέμβαση πληρεξούσιου δικηγόρου ή κάποιας Μη Κυβερνητικής Οργάνωσης - στην περίπτωση που ο αιτών άσυλο βρίσκεται υπό κράτηση-, ή μετά την παρέμβαση κάποιας Μη Κυβερνητικής Οργάνωσης - αν ο αιτών άσυλο είναι ελεύθερος. Ωστόσο, Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, όπως το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες (GCR), δύνανται να παρέμβουν μόνο σε πολύ ευαίσθητες υποθέσεις και όχι για όλους τους αιτούντες άσυλο.

¹⁰ Άρθρο 4 του Προεδρικού Διατάγματος 96/2008.

Στους αιτούντες άσυλο παραδίδεται ατελώς από την αρμόδια αρχή παραλαβής, αμέσως μετά τον καθορισμό ημερομηνίας λήψης συνέντευξης, ειδικό ατομικό δελτίο, το οποίο ονομάζεται "δελτίο αιτήσαντος άσυλο αλλοδαπού".

II. ΠΡΩΤΟΣ ΒΑΘΜΟΣ

i. ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΞΕΤΑΣΗΣ ΤΩΝ ΑΙΤΗΣΕΩΝ ΑΣΥΛΟΥ (γενικά)

Όλες οι αιτήσεις διεθνούς προστασίας εξετάζονται καταρχήν ως αιτήσεις ασύλου και εφόσον δεν πληρούνται τα κριτήρια της Σύμβασης της Γενεύης για την χορήγηση του καθεστώτος του πρόσφυγα, εξετάζονται με βάση τα κριτήρια του καθεστώτος επικουρικής προστασίας¹¹. Η διαδικασία του Ασύλου υπάγεται στην αρμοδιότητα της Ελληνικής Αστυνομίας, αν και σταδιακά γίνονται προσπάθειες « από-αστυνομικοποίησης » της, με την ίδρυση κατ' εξοχήν Υπηρεσίας Ασύλου.

Οι αιτούντες επιτρέπεται να παραμένουν στο ελληνικό έδαφος μέχρι την ολοκλήρωση της εξέτασης της αίτησης τους και δεν απομακρύνονται με οποιονδήποτε τρόπο.

Δικηγόροι ή άλλοι σύμβουλοι δικαιούνται να παρέχουν κάθε νόμιμη συνδρομή στον αιτούντα σε όλα τα στάδια της διαδικασίας. Οι αιτούντες δικαιούνται να παρίστανται στην προσωπική συνέντευξη με τον δικηγόρο που τους εκπροσωπεί ή τον σύμβουλο που τους συνδράμει. Εντούτοις, η απουσία του δικηγόρου ή άλλου συμβούλου δεν αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα για τη διεξαγωγή της προσωπικής συνέντευξης.

ii. ΤΑΚΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Τόσο στην τακτική όσο και στην ταχύρρυθμη διαδικασία, πραγματοποιείται από έναν βαθμοφόρο αστυνομικό υπάλληλο μία υποτυπώδης προσωπική συνέντευξη με τον αιτούντα άσυλο. Ο παραπάνω αναφερόμενος υπάλληλος της Αστυνομίας συντάσσει και καταθέτει στην αποφαινόμενη αρχή, τον Γενικό Γραμματέα του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης, ο οποίος αποφασίζει στον πρώτο βαθμό, πρακτικό με όλα τα απαραίτητα στοιχεία που συγκέντρωσε κατά τη

¹¹ Άρθρο 3 του Προεδρικού Διατάγματος 96/2008.

διάρκεια της συνέντευξης¹². Ιδιαίτερη μέριμνα επιδεικνύεται στην περίπτωση των γυναικών, των ανηλίκων και των μελών οικογενειών. Στην εισήγηση αναφέρονται όλοι οι ισχυρισμοί του αιτούντος, οι ερωτήσεις που του υποβλήθηκαν και οι απαντήσεις του. Επιπλέον, σε αυτήν περιλαμβάνεται και η γνωμοδότηση του εκπροσώπου της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες. Αν υπάρξει σοβαρή ένδειξη ότι ο αιτών υπήρξε θύμα βασανιστηρίου τότε παραπέμπεται σε εξειδικευμένο ιατρικό κέντρο ή ψυχολόγο δημόσιου νοσηλευτικού ιδρύματος. Η εξέταση των αιτήσεων πρέπει να ολοκληρώνεται σε έξι μήνες κατά την τακτική διαδικασία¹³, αλλά στην πρακτική η διάρκεια ποικίλλει. Ωστόσο μερικοί αιτούντες άσυλο έχει χρειαστεί να περιμένουν για 6 έως 13 χρόνια ώστε να αναγνωρισθεί στο πρόσωπό τους η ιδιότητα του πρόσφυγα.

iii. FAST TRACK Ή ΤΑΧΥΡΡΥΘΜΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ – ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΣΤΑ ΣΥΝΟΡΑ

Κατά την ταχύρρυθμη διαδικασία, η εξέταση των αιτήσεων ολοκληρώνεται εντός τριών μηνών, με εξαίρεση των διαδικασιών στα σύνορα. Η ταχύρρυθμη διαδικασία προβλέπεται σύμφωνα με το άρθρο 17 του Προεδρικού Διατάγματος 114/2010 όταν:

- Οι αιτήσεις διεθνούς προστασίας είναι προδήλως αβάσιμες (Βλ. παρακάτω , Αβάσιμες Αιτήσεις) , ή
- Ο αιτών προέρχεται από ασφαλή χώρα καταγωγής¹⁴ , ή
- Ο αιτών προέρχεται από ασφαλή τρίτη χώρα.¹⁵

¹² Άρθρο 10 του Προεδρικού Διατάγματος 114/2010.

¹³ Άρθρο 17 του Προεδρικού Διατάγματος 114/2010.

¹⁴ Άρθρο 20 του Προεδρικού Διατάγματος 114/2010.

¹⁵ Άρθρο 21 του προεδρικού Διατάγματος 114/2010.

Στα σύνορα της Χώρας ή σε transit ζώνες των λιμανιών και των αεροδρομίων της, στην περίπτωση της εκεί υποβολής αιτήσεων διεθνούς προστασίας ακολουθείται σύμφωνα με τη διατύπωση του άρθρου 24 του Προεδρικού Διατάγματος 114/2010 η ταχύρρυθμη διαδικασία. Η λειτουργία κέντρων screening στις συγκεκριμένες περιοχές, αν και προβλέπεται από το νόμο, προς το παρόν δεν έχει ξεκινήσει, με άλλα λόγια, ο νόμος ακόμα, δεν έχει ουσιαστικά εφαρμοστεί. Αν δεν ληφθεί οριστική απόφαση εντός τεσσάρων εβδομάδων σχετική με την αίτηση του αιτούντος, τότε αυτός έχει το δικαίωμα να εισέλθει στο έδαφος της Χώρας, ενώ σε περίπτωση αναστολής εκτέλεσης των αποτελεσμάτων απόφασης απέλασης, λόγω άσκησης ένδικων μέσων, επιτρέπεται και πάλι η είσοδος του αιτούντος στην Χώρα μέχρι την έκδοση αποφάσεως.

iv. ΑΒΑΣΙΜΕΣ ΑΙΤΗΣΕΙΣ

Σε γενικό επίπεδο, στο άρθρο με τον ομώνυμο τίτλο – Αβάσιμες Αιτήσεις - του Προεδρικού Διατάγματος 114/2010, οι αρμόδιες αρχές δύνανται να απορρίψουν αίτηση, αν αποδείξουν ότι αυτή είναι αβάσιμη, ήτοι ο αιτών δεν πληροί τις προϋποθέσεις χαρακτηρισμού του ως πρόσφυγα ή δικαιούχου επικουρικής προστασίας. Στην περίπτωση της ταχύρρυθμης διαδικασίας ως προδήλως αβάσιμες νοούνται οι αιτήσεις, όταν ο αιτών κάνει επίκληση λόγων που προδήλως δεν συνάδουν με την ιδιότητα του πρόσφυγα ή όταν αυτός υποβάλλει την αίτηση καταχρηστικά ή με δόλο.

v. ΑΠΑΡΑΔΕΚΤΕΣ ΑΙΤΗΣΕΙΣ¹⁶

Ως απαράδεκτες νοούνται οι αιτήσεις εάν:

- Άλλο κράτος – μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει ήδη χορηγήσει στον αιτούντα άσυλο καθεστώς διεθνούς προστασίας ή έχει αναλάβει την ευθύνη εξέτασης της σχετικής αίτησης.
- Ο αιτών απολαμβάνει επαρκούς προστασίας από χώρα, μη κράτος – μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

¹⁶ Άρθρο 18 του Προεδρικού Διατάγματος 114/2010.

- Έχει προηγηθεί τελεσίδικη απόφαση της αποφαινόμενης αρχής ως προς όμοια αίτηση.
- Προέρχεται από μέλος της οικογένειας αιτούντος προσώπου, το οποίο μέλος είχε συναινέσει αρχικά η αίτησή του να συμπεριληφθεί στην αίτηση του άλλου προσώπου και δεν συντρέχει λόγος που να δικαιολογεί την ξεχωριστή υποβολή αιτήσεων.

III. ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΒΑΘΜΟΣ

i. ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ

Με βάση το άρθρο 26 του Προεδρικού Διατάγματος 114/2010, το οποίο εξακολουθεί να είναι σε ισχύ, συνιστώνται μία ή περισσότερες Επιτροπές Προσφυγών με απόφαση του Υπουργού Προστασίας του Πολίτη, αποτελούμενες από έναν υπάλληλο του Υπουργείου Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης ή Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, κατηγορίας ΠΕ, πτυχιούχο νομικής, ως Πρόεδρο, έναν εκπρόσωπο της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες και έναν νομικό, με εξειδίκευση στο προσφυγικό δίκαιο ή το δίκαιο των δικαιωμάτων του ανθρώπου, ως μέλη.

Ο αιτών δικαιούται να προσφύγει ενώπιον της Επιτροπής Προσφυγών:

- Κατά της απόφασης απορριπτικής αίτησης διεθνούς προστασίας ή ανακλητικής του καθεστώτος αυτού εντός τριάντα (30) ημερών από την επίδοση της εν λόγω απόφασης στον αιτούντα.
- Κατά της απόφασης που κρίνει την αίτηση διεθνούς προστασίας ως προδήλως αβάσιμη ή απαράδεκτη μέσα σε δεκαπέντε (15) ημέρες από την επίδοση της εν λόγω απόφασης.
- Κατά της απόφασης που απορρίπτει αίτηση διεθνούς προστασίας κατά τις διαδικασίες στα σύνορα, εντός δέκα (10) ημερών από την επίδοση της εν λόγω απόφασης.

- Κατά της απόφασης που απορρίπτει μεταγενέστερη αίτηση κατά το προκαταρκτικό στάδιο, μέσα σε δέκα πέντε (15) ημέρες από την επίδοση της απόφασης.

Κατά το χρόνο που επιτρέπεται η άσκηση προσφυγής, ως και μετά την άσκηση αυτής, αναστέλλεται κάθε μέτρο απέλασης του αιτούντος μέχρι την ημερομηνία έκδοσης της απόφασης της Επιτροπής Προσφυγών.

Κάθε Επιτροπή καλεί τον προσφεύγοντα, ο οποίος ενημερώνεται το αργότερο πέντε (5) ημέρες πριν την ημερομηνία εξέτασης του και σε γλώσσα που κατανοεί για τον τόπο και την ημερομηνία εξέτασης της προσφυγής του, για να εκθέσει προφορικά, με τη βοήθεια κατάλληλου διερμηνέα, τα επιχειρήματα του και να δώσει διευκρινίσεις ή να υποβάλει τυχόν συμπληρωματικά στοιχεία.

Η απόφαση της Επιτροπής Προσφυγών επιδίδεται στον αιτούντα το ταχύτερο δυνατό. Σε περίπτωση απορριπτικής απόφασης τάσσει στον αιτούντα προθεσμία αναχώρησης του από τη χώρα η οποία δεν δύναται να υπερβαίνει τις ενενήντα (90) ημέρες.

Οι αιτούντες έχουν το δικαίωμα να συμβουλευτούν με δικά τους έξοδα δικηγόρο ή άλλους συμβούλους για θέματα σχετικά με την προσφυγή τους. Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις προσφέρουν νομική βοήθεια σε επιλεγμένους πρόσφυγες, αλλά όχι σε ευρεία κλίμακα αν αναλογιστούμε τον συνολικό αριθμό εκείνων που θα έπρεπε να τυγχάνουν βοήθειας.

Σύμφωνα με το άρθρο 5 του Ν. 3907/2011, στο Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη προβλέπεται η σύσταση Αρχής Προσφυγών, η οποία εξετάζει τις προσφυγές αιτούντων διεθνή προστασία κατά αποφάσεων της προβλεπόμενης από τον ίδιο νόμο, Υπηρεσίας Ασύλου. Η Αρχή Προσφυγών υπάγεται απευθείας στον Υπουργό Προστασίας του Πολίτη. Στην Αρχή λειτουργούν μία ή περισσότερες τριμελείς Επιτροπές Προσφυγών, που συγκροτούνται, ανάλογα με τον αριθμό των προσφυγών που υποβάλλονται με απόφαση του Υπουργού Προστασίας του Πολίτη με θητεία δύο ετών που μπορεί να ανανεώνεται.

ii. ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ

Ο αιτών άσυλο και ο Υπουργός για την Προστασία του Πολίτη έχουν το δικαίωμα να κάνουν αίτηση ακυρώσεως κατά της απόφασης της Επιτροπής Προσφυγών μέσα σε 60 ημέρες, από την ημέρα επίδοσης της τελικής απόφασης. Η Προσφυγή δεν έχει ανασταλτικό αποτέλεσμα. Το Δικαστήριο εξετάζει τον φάκελο της υπόθεσης και αποφασίζει επί της ακύρωσης της απόφασης.

IV. ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΠΑΡΑΜΟΝΗΣ ΓΙΑ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ¹⁷

Σε περίπτωση απόρριψης της αίτησης για διεθνή προστασία, οι αποφαινόμενες αρχές μπορούν να αποφασίσουν την χορήγηση καθεστώτος παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους, με άλλα λόγια ο αιτών, καθώς και τα μέλη της οικογένειάς του εφοδιάζονται με ειδική κάρτα διαμονής με χρονική διάρκεια έως δύο έτη, η οποία μπορεί να ανανεωθεί με σχετική αίτηση τουλάχιστον 30 ημέρες πριν από την λήξη της ισχύος της. Για την έγκριση της συγκεκριμένης παραμονής, λαμβάνεται υπόψη από τις αρχές ο βαθμός της αντικειμενικής αδυναμίας απομάκρυνσης του αιτούντος από τη Χώρα, παραδείγματος χάρη λόγοι ανωτέρας βίας που αποκλείουν την επιστροφή του, ασθένεια του ίδιου ή μέλους της οικογένειάς του, εμφύλιες συρράξεις και μαζικές παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων στη χώρα καταγωγής του ή συνδρομή της ρήτρας μη επαναπρόωθησης στο πρόσωπο του. Ειδικότερα εξετάζεται αν ο αιτών έχει αποκτήσει στενούς δεσμούς με τη χώρα υποδοχής και συνεκτιμάται θετικά η προσπάθεια που καταβάλλεται από αυτόν για ομαλή κοινωνική του ένταξη, με την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας, εύρεση εργασίας, επίδειξη νομότυπης συμπεριφοράς, δυνατότητα αυτόνομης στέγασης, ανάπτυξη κοινωνικών και οικογενειακών δεσμών. Σε κάθε περίπτωση, οι αρχές λαμβάνουν την απόφασή

¹⁷ Άρθρο 28 του Προεδρικού Διατάγματος 114/2010.

τους σεβόμενες τις αρχές της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου και τις επιταγές της αναλογικότητας και προσφορότητας.

V. ΣΥΣΤΗΜΑ ΥΠΟΔΟΧΗΣ

Το Άρθρο 17 του Προεδρικού Διατάγματος 220/2007, το οποίο μεταφέρει στην ελληνική έννομη τάξη το Άρθρο 17 της Οδηγίας 2003/9, αναφέρει ότι : « κατά την εφαρμογή των διατάξεων του Κεφαλαίου Β' περί των συνθηκών υποδοχής, οι αρμόδιες αρχές και οι τοπικοί οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης φροντίζουν για την ειδική μεταχείριση των αιτούντων άσυλο που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες, όπως οι ανήλικοι, οι ανάπηροι, οι ηλικιωμένοι, οι εγκυμονούσες, οι μονογονεϊκές οικογένειες με ανήλικα παιδιά, καθώς και τα πρόσωπα που έχουν υποστεί βασανιστήρια, βιασμό ή άλλες σοβαρές μορφές ψυχολογικής, σωματικής ή σεξουαλικής βίας ».

Στην Ελλάδα , υπάρχουν 13 Κέντρα Υποδοχής « ανοιχτά », τα περισσότερα από τα οποία διοικούνται από Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις. Μπορούν να φιλοξενήσουν συνολικά περίπου 850 αιτούντες άσυλο, παρά το γεγονός ότι σύμφωνα με τον ισχύοντα νόμο, όλοι οι αιτούντες άσυλο έχουν δικαίωμα διαμονής σε τέτοιου είδους κέντρα. Συνήθως, μόνο παιδιά και οικογένειες φιλοξενούνται στα κέντρα υποδοχής ενώ οι επιζώντες βασανιστηρίων πολλές φορές δεν έχουν πρόσβαση σε αυτά. Σύμφωνα με το νόμο 3907/2011, στο Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη προβλέπεται η σύσταση αυτοτελούς Υπηρεσίας με τίτλο «Υπηρεσία Πρώτης Υποδοχής», που θα έχει ως αποστολή την αποτελεσματική διαχείριση των υπηκόων τρίτων χωρών που εισέρχονται παρανόμως στη Χώρα, σε συνθήκες σεβασμού της αξιοπρέπειάς τους, με την υπαγωγή τους σε διαδικασίες πρώτης υποδοχής.

VI. ΚΡΑΤΗΣΗ ΤΩΝ ΑΙΤΟΥΝΤΩΝ

Σύμφωνα με το Προεδρικό Διάταγμα 116/2012, τροποποιούνται διατάξεις του Προεδρικού Διατάγματος 114/2010 και πλέον η κράτηση των αιτούντων άσυλο σε κατάλληλο χώρο, από τρεις μήνες, δύναται να παρατείνεται περαιτέρω, με

ειδικά αιτιολογημένη απόφαση του οικείου Αστυνομικού Διευθυντή και, προκειμένου περί Γενικών Αστυνομικών Διευθύνσεων Αττικής και Θεσσαλονίκης, από τον αρμόδιο για θέματα αλλοδαπών Αστυνομικό Διευθυντή, εφόσον εξακολουθούν οι λόγοι που την επέβαλαν σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου 13 του Προεδρικού Διατάγματος 114/2010 δηλαδή εφόσον δεν μπορούν να εφαρμοσθούν εναλλακτικά μέτρα και μόνο κατ' εξαίρεση, για έναν από τους παρακάτω λόγους:

- Δεν φέρει ή έχει καταστρέψει τα ταξιδιωτικά του έγγραφα και είναι αναγκαίο να διαπιστωθεί η ταυτότητά του, οι συνθήκες εισόδου και τα πραγματικά στοιχεία προέλευσης του, ιδίως στις περιπτώσεις μαζικών αφίξεων παράνομα εισερχομένων αλλοδαπών.
- Συνιστά κίνδυνο για την εθνική ασφάλεια ή τη δημόσια τάξη.
- Κρίνεται αναγκαία για την ταχεία και αποτελεσματική εξέταση του αιτήματος.
- Αποτελεί κίνδυνο για τη δημόσια υγεία, επειδή πάσχει από λοιμώδεις νόσημα ή ανήκει σε ομάδες ευάλωτες σε λοιμώδεις ασθένειες, ιδίως λόγω της χώρας προέλευσης ή της χρήσης ενδοφλέβιων μη σύννομων ουσιών ή του ότι είναι εκδιδόμενο πρόσωπο, κατά την έννοια των διατάξεων του ν. 2734/1999 (Α' 161) ή του ότι διαμένει υπό συνθήκες που δεν πληρούν τους στοιχειώδεις 2. κανόνες υγιεινής, όπως τα θέματα αυτά καθορίζονται από υγειονομικές διατάξεις.

Η παράταση της κράτησης δεν μπορεί να υπερβαίνει τους δώδεκα (12) μήνες. Στις περιπτώσεις αυτές η αίτηση ασύλου εξετάζεται κατά προτεραιότητα.

Οι επιζώντες βασανιστηρίων δεν έχουν διαφορετική μεταχείριση σε σύγκριση με τους υπόλοιπους κρατούμενους. Το γεγονός ότι έχουν υποστεί βασανιστήρια δεν αποτελεί επαρκή λόγο ώστε να αφεθούν ελεύθεροι.

VII. ΑΣΥΝΟΔΕΥΤΟΙ ΑΝΗΛΙΚΟΙ¹⁸

Ο ανήλικος, κάτω των 18 και άνω των 14 ετών, είτε είναι ασυνόδευτος είτε εισέρχεται στο ελληνικό έδαφος με τη συνοδεία ενήλικα μπορεί να υποβάλλει αυτοτελώς αίτηση ασύλου, αν οι Αρμόδιες Αρχές διαπιστώνουν ότι η ωριμότητά του τού επιτρέπει να αντιληφθεί τη σημασία της πράξης του.¹⁹ Σε κάθε άλλη περίπτωση, οι αρμόδιες αρχές, όταν υποβάλλεται αίτηση από ασυνόδευτους ανηλίκους, ενεργούν σύμφωνα με το άρθρο 19 του Προεδρικού Διατάγματος 220/2007, διορίζοντας επίτροπο του ανηλίκου. Επιπλέον μπορούν να προσδιορίσουν την ανηλικότητα του αιτούντος, με τη διεξαγωγή ιατρικών εξετάσεων. Οι αιτήσεις των ασυνόδευτων ανηλίκων εξετάζονται κατά προτεραιότητα, σύμφωνα με τη τακτική διαδικασία. Η διασφάλιση του συμφέροντος του παιδιού σε κάθε στάδιο της διαδικασίας αποτελεί ζήτημα πρωταρχικής σημασίας.

VIII. ΔΙΑΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΕΓΓΥΗΣΕΙΣ

i. ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ

Στους αιτούντες άσυλο πρέπει να παρέχεται η ευκαιρία να επικοινωνούν με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες ή με κάθε άλλο οργανισμό που παρέχει νομική βοήθεια²⁰. Στην πράξη, ο αριθμός των φυλλαδίων που διανέμονται στους ενδιαφερόμενους και τους αιτούντες αναφορικά με τα δικαιώματά τους είναι πολύ μικρός. Δεν είναι σπάνιο το φαινόμενο να μην παρέχεται σε αυτούς ακόμη και καμία πληροφόρηση.

ii. ΕΚΠΑΙΔΕΥΜΕΝΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ

¹⁸ Άρθρο 12 του Προεδρικού Διατάγματος 114/2010.

¹⁹ Άρθρο 4, παρ. 3 του Προεδρικού Διατάγματος 114/2010.

²⁰ Άρθρο 8, εδ. γ του Προεδρικού Διατάγματος 114/2010.

Οι αρμόδιοι υπάλληλοι που αναλαμβάνουν την πραγματοποίηση συνεντεύξεων σε πρώτο βαθμό καθώς και τα μέλη της Επιτροπής Προσφυγών οφείλουν να γνωρίζουν τη νομοθεσία και τη νομολογία περί διεθνούς προστασίας και να ενημερώνονται διαρκώς. Προς τούτο, διοργανώνονται σεμινάρια κατάρτισης, αυτοτελώς ή σε συνεργασία με την Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες ή με Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις. Δυστυχώς δεν επωφελούνται εξειδικευμένης εκπαίδευσης ως προς την αντιμετώπιση θυμάτων βασανιστηρίων. Σύμφωνα με το Άρθρο 10, παρ.9. Α του Προεδρικού Διατάγματος 114/2010 που μεταφέρουν τα Άρθρα 12, 13, 14 της Οδηγίας 2005/85, κρίνεται ως απαραίτητο τα άτομα που διεξάγουν την συνέντευξη σε πρώτο βαθμό να εκπαιδεύονται αναφορικά με τις ιδιαίτερες ανάγκες των γυναικών, των παιδιών και των θυμάτων βασανιστηρίων. Στην πρακτική, τυγχάνουν μίας γενικής εκπαίδευσης, αλλά όχι σε τακτική βάση.

iii. ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΕΣ

Σύμφωνα με τον νόμο, κάθε αιτών άσυλο πρέπει να ενημερώνεται σε γλώσσα την οποία κατανοεί για τη διαδικασία που ακολουθείται, τα δικαιώματά και τις υποχρεώσεις του. Στη διοικητικό στάδιο στον πρώτο και τον δεύτερο βαθμό, πρέπει να παρέχεται διερμηνέας. Στην πράξη, αυτή η δυνατότητα είναι αρκετά περιορισμένη, εξαιτίας της απουσίας διερμηνέων και μεταφραστών τόσο στα σύνορα όσο και στα κέντρα κράτησης. Τον ρόλο του μεταφραστή στα κέντρα κράτησης συνήθως παίζουν άλλοι κρατούμενοι. Επιπλέον, δεδομένου του πολύ μικρού αριθμού διερμηνέων και μεταφραστών στο Αστυνομικό Τμήμα Αλλοδαπών στην Αθήνα, η επικοινωνία και η πρόσβαση των αιτούντων άσυλο στα δικαιώματά τους είναι nil ή στην καλύτερη περίπτωση πολύ προβληματική.

iv. ΠΑΡΟΧΗ ΝΟΜΙΚΗΣ ΑΡΩΓΗΣ

Σύμφωνα με το Άρθρο 11, παράγραφος 2 του Προεδρικού Διατάγματος 114/2010 σε όλους τους αιτούντες άσυλο πρέπει να παρέχεται δωρεάν νομική βοήθεια με βάση τη διαδικασία που περιγράφεται στο νόμο 3226/2004 ενώπιον

του Δικαστηρίου για τις Προσφυγές. Στην πράξη δεν αποτελεί ένα εύκολα εφαρμοζόμενο μέτρο για γραφειοκρατικούς και πρακτικούς λόγους. Από την άλλη πλευρά, σύμφωνα με το Άρθρο 11.1 του Π.Δ. 114/2010 αιτούντες έχουν το δικαίωμα να συμβουλευόμαστε, με δικά τους έξοδα, δικηγόρο ή άλλο σύμβουλο για θέματα που αφορούν τις αιτήσεις τους.

v. ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΙΑΤΡΟ-ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΘΑΛΨΗ

Όπως προβλέπεται στο νόμο, όλοι οι αιτούντες άσυλο έχουν πρόσβαση σε δωρεάν ιατρική και νοσοκομειακή φροντίδα, ακόμα κι αν δεν είναι καταγεγραμμένοι στην Εθνική Υπηρεσία Υγείας. Επαγγελματίες Υγείας απασχολούμενοι από το Ελληνικό κράτος ή επαγγελματίες Υγείας προερχόμενοι από Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις εργάζονται σε κέντρα κράτησης, κυρίως της περιοχής των συνόρων του Εύρου.

Συχνά, παρεμποδίζεται η παραπομπή επιζώντων βασανιστηρίων σε εξειδικευμένες μονάδες περίθαλψης, εξαιτίας της υπαγωγής των θυμάτων στο καθεστώς του κρατουμένου

vi. ΤΡΙΤΑ ΜΕΡΗ ΠΡΙΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ ΚΑΙ ΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ

Ειδικά όσον αφορά, τα θύματα βασανιστηρίων, τα οποία έχουν επιβεβαιωθεί πριν από την προσωπική συνέντευξη από Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, ένας δικηγόρος ή νομικός σύμβουλος τα βοηθάει ενώπιον των αρμόδιων αρχών και στους δύο βαθμούς.

Στην πράξη, οι δικηγόροι/ νομικοί σύμβουλοι των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων, προετοιμάζουν τον αιτούντα για την συνέντευξη, εξηγώντας τη

διαδικασία και τις συνέπειες των όσων αναφέρονται κατά τη διάρκεια της συνέντευξης. Ο ορισμένος από τη η Μη Κυβερνητική Οργάνωση νομικός σύμβουλος/ δικηγόρος μπορεί να παρεμβαίνει και να ζητάει από τον υπάλληλο ή την Επιτροπή να σταματάει την συνέντευξη αν ο επιζών βασανιστηρίου γίνεται υπερβολικά ευαίσθητος σε ορισμένες ερωτήσεις ή αν βρίσκεται προφανώς σε κατάσταση άγχους. Ο δικηγόρος μπορεί να βοηθήσει τους επιζώντες βασανιστηρίων απευθύνοντάς τους ερωτήσεις κατά τη διάρκεια της συνέντευξης, ερωτήσεις οι οποίες καταγράφονται γραπτώς από τον υπάλληλο. Μπορεί και τρίτα άτομα να είναι παρόντα ώστε να υποστηρίζουν το θύμα βασανιστηρίου κατά τη συνέντευξη. Νομικοί και επαγγελματίες ψυχικής υγείας, αν υπάρχουν, πληροφορούν ο ένας τον άλλον στα κέντρα κράτησης για τις ευάλωτες υποθέσεις.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η διαδικασία για τη χορήγηση ασύλου σε πρόσφυγες στην Ελλάδα, όπως παρουσιάστηκε παραπάνω, έχει κατά καιρούς κατακριθεί τόσο από Ευρωπαϊκούς και διεθνείς φορείς, όσο και από εντόπιους παράγοντες και κυρίως από εκείνους που αποτελούν μέρος αυτής της διαδικασίας σε οποιοδήποτε στάδιο ή επίπεδο.

Αν αυτές οι κριτικές είναι εύστοχες ή όχι είναι ένα θέμα που θα πρέπει να προβληματίσει τον αναγνώστη του παρόντος και μετέπειτα τις Αρμόδιες Αρχές ώστε να επιληφθούν του ζητήματος και να βελτιώσουν τα στάδια της διαδικασίας ή να επανεξετάσουν ενδελεχώς τη δυνατότητα εφαρμογής των νόμων οι οποίοι αποτελούν τη ραχοκοκαλιά της.

Σε καμία περίπτωση, δεν θα πρέπει να παραβλέπουμε ότι το βάρος για την Ελλάδα είναι πολύ μεγάλο, αν αναλογιστούμε μάλιστα, την τρέχουσα οικονομική κρίση και τις επιπτώσεις στην ελληνική κοινωνία, μαζί με όλα τα παρεπόμενα της. Η Ευρωπαϊκή Ένωση οφείλει να υποστηρίξει την Ελλάδα, καθώς πρόκειται για την αντιμετώπιση ενός κοινού ζητήματος.

Αυτό που προέχει πάντα είναι η διασφάλιση των δικαιωμάτων των αιτούντων άσυλο και των αναγνωρισμένων προσφύγων καθώς και η αποτελεσματική προστασία τους από οποιονδήποτε ή ο,τιδήποτε επιχειρήσει να τους βλάψει.

Εν κατακλείδι, παραφράζοντας τον ακροτελεύτιο στίχο του Charles Bukowski από το ποίημά του Breakfast , ότι « κάποιος πρέπει να πεθάνει πολλές φορές, προτού μπορέσει να ζήσει πραγματικά », καλό θα ήταν να μην ξεχνάμε ότι οι πρόσφυγες έχουν ήδη βιώσει πολλούς « προσωπικούς (και όχι μόνο) θανάτους » προτού καταφθάσουν στη χώρα μας. Αυτό δεν σημαίνει ότι μας δίνεται το δικαίωμα να τους προκαλέσουμε μερικούς ακόμα, επαναλαμβάνοντας την ιστορία του Στρατηγού Πausανία, αντιθέτως, αν θεωρήσουμε ότι στα μάτια των προσφύγων η Ελλάδα συμβολίζει τη « Ζωή », θα πρέπει να έχουμε κατά νου ότι ίσως έχει έρθει η ώρα να « ζήσουν πραγματικά», και με αυτό ως γνώμονα οι εμπλεκόμενοι με οποιοδήποτε τρόπο στη διαδικασία ασύλου να παίρνουν τις περαιτέρω αποφάσεις τους.

Βιβλιογραφία

1. Βιβλίο-βοήθημα συνοπτικών πληροφοριών για την Ελλάδα. Ιστοσελίδα Υπουργείου Εσωτερικών.
2. Παράτυπη Μετανάστευση: Μετρώντας το μη μετρήσιμο. Στοιχεία και τάσεις του φαινομένου στην Ευρώπη, ΕΛΙΑΜΕΠ: Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής.
3. Κωνσταντίνος Π. Καλοφωλιάς (2011). *Το Μεταναστευτικό Ζήτημα στη Μεσόγειο (Ισπανία - Ιταλία - Ελλάδα)*. Αθήνα: Μιχάλη Σιδέρη. [ISBN 978-960-468-031-3](#).
4. Amnesty International, *Greece: The end of the road for refugees, asylum-seekers and migrants* , 20 December 2012, EUR 25/011/2012, available at: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/50d42c1c2.html> [accessed 27 February 2013]
5. UN News Service, *Irregular migration in Greece must be addressed by European Union - UN expert*, 3 December 2012, available at:

- <http://www.unhcr.org/refworld/docid/50c1bab02.html> [accessed 27 February 2013]
6. Human Rights Watch, *Turned Away: Summary Returns of Unaccompanied Migrant Children and Adult Asylum Seekers from Italy to Greece*, 22 January 2013, ISBN: 1-56432-976-3, available at: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/51026b892.html> [accessed 27 February 2013]
 7. Στατιστικά Στοιχεία παράνομης μετανάστευσης 2006 – 2012, Ιστοσελίδα Ελληνικής Αστυνομίας.
 8. Human Rights Watch, *World Report 2012 - European Union: Greece*, 22 January 2012, available at: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4f2007ddc.html> [accessed 27 February 2013]
 9. UN High Commissioner for Refugees, *Putting solidarity to the test: assessing Europe's response to the asylum crisis in Greece*, January 2012, ISSN 1020-7473, available at: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4f38d7dc2.html> [accessed 27 February 2013]
 10. European Union: European Agency for Fundamental Rights, *Coping with a fundamental rights emergency: The situation of persons crossing the Greek land border in an irregular manner*, 8 March 2011, available at: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4d7636912.html> [accessed 27 February 2013]
 11. UN High Commissioner for Refugees, *Submission by the United Nations High Commissioner for Refugees for the Office of the High Commissioner for Human Rights' Compilation Report - Universal Periodic Review: Greece*, November 2010, available at: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4cd8f2ec2.html> [accessed 27 February 2013]
 12. Εγχειρίδιο για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος των Προσφύγων, σύμφωνα με τη Σύμβαση του 1951 και το Πρωτόκολλο του 1967 για το καθεστώς των προσφύγων, Ύπατη Αρμοστεία Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, ΣΤ' έκδοση, Αθήνα 2009, διαθέσιμο στον παρακάτω σύνδεσμο: www.unhcr.gr/no_cache/prostasia/nomiki-prostasia.html?cid=555&did=473&sechash=1c7ac5a6

13. Ερμηνεύοντας το Άρθρο 1 της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων , Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, Γενεύη, Απρίλιος 2001, διαθέσιμο στον παρακάτω σύνδεσμο: www.unhcr.gr/no_cache/prostasia/nomiki-prostasia/kathorismos-toy-kathestotos-toy-prosfyga.html?cid=724&did=784&sechash=a1fac816
14. Asylum Levels and Trends in Industrialized Countries, First Half 2012: Statistical Overview of Asylum Applications Lodged in Europe and Selected Non-European Countries, Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, διαθέσιμο στον παρακάτω σύνδεσμο: <http://www.unhcr.org/pages/49c3646c4d6.html> [ανακτήθηκε στις 27 Φεβρουαρίου 2013]